

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії НУФВСУ
Є. В. Імас

**ПРОГРАМА
вступного іспиту
для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 227 «Терапія та реабілітація»**

Відповідальний секретар
приймальної комісії НУФВСУ

С. В. Трачук

Київ 2023

Пояснювальна записка

Програму вступного іспиту зі спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» призначено особам, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста або магістра і передбачає перевірку знань щодо процесу збереження, сповільнення втрати, відновлення та/або компенсації порушених функцій та функціонування організму людини засобами фізичної терапії, ерготерапії з метою відновлення повноцінної життєдіяльності та підвищення якості життя відповідно до бажань і потреб людини.

Іспит здійснюється у формі усної відповіді на питання екзаменаційних білетів та відповідей на додаткові питання членів предметної комісії.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Фізична терапія, ерготерапія

Тема 1. Міжнародна класифікація функціонування (МКФ) як концептуальна структура планування, реалізації та забезпечення якості реабілітації.

Місце Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) в системі реабілітації. Структура та компоненти МКФ. Цілі МКФ. Взаємодія концепцій МКФ. Застосування МКФ в плануванні реабілітаційного втручання. Поняття реабілітаційний діагноз.

Тема 2. Приватні методики фізичної терапії, ерготерапії.

Фізична терапія, ерготерапія при травмах та захворюваннях опорно-рухового апарату.

Біомеханічні особливості діяльності опорно-рухового апарату. Класифікація суглобів та їх рух. Підсумковий рух у суглобі та неврологічні і м'язові фактори, що впливають на нього. М'язовий тонус та синергізм і антагонізм у роботі м'язів.

Методи обстеження опорно-рухового апарату. Основні положення обстеження амплітуди руху. Обстеження м'язової системи (функціональне м'язове тестування (ММТ)). Функціональне обстеження постави і ходи. Визначення рухових проблем внаслідок травм та захворювань опорно-рухового апарату.

Встановлення реабілітаційних цілей. Планування реабілітаційного процесу. Підбір методів і засобів фізичної терапії на різних етапах загоєння чи захворювання.

Класифікація травматичних пошкоджень. Основні положення та методи лікування в травматології і ортопедії. Регенерація кісткової тканини. Переломи верхніх та нижніх кінцівок: клінічні прояви, лікування, завдання і методи фізичної терапії. Переломи тазу і хребта. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях суглобів. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях хребта, грудної клітки, нижніх кінцівок, плоскостопості.

Фізична терапія, ерготерапія при ампутаціях та термальних травмах. Біомеханічні та медико-соціальні проблеми пов'язані з ампутацією. Етапи реабілітаційної програми при ампутації. Види і ступені опіків. Реабілітація на різних етапах опікової хвороби. Фізична терапія при обмороженнях.

Фізична терапія, ерготерапія при травмах та захворюваннях нервової системи.

Оцінка неврологічного статусу пацієнта в фізичній терапії та ерготерапії. Методики та топографічна послідовність оцінки функціональних порушень: рухової функції, чутливості, координаційної функції, тощо. Патологічні зміни функціонального стану м'язів при травмах та захворюваннях НС: спастичність, ригідність, паратонія, гіпотонія. Поняття реабілітаційний діагноз.

Фізична терапія, ерготерапія при гострому порушенні мозкового кровообігу та при травмі головного мозку. Ризик виникнення гострих порушень мозкового кровообігу, види ГПМК, локалізація інсультів. Характеристика геморагічного та ішемічного інсульту. Ускладнення після інсультів. Обстеження та фізична терапія хворих з гострим порушенням мозкового кровообігу: психічний статус хворих; порушення сприймання, види афазії; дослідження вищих мозкових функцій; оцінка сили та тону м'язів; визначення функціональних можливостей хворих з ГПМК. Вертикалізація та загальний алгоритм вертикалізації. Покази і протипокази ранньої мобілізації. Особливості застосування терапевтичних вправ на утримання рівноваги та відновлення функції ходьби; бар'єри середовища; допоміжні засоби пересування. Оцінка реабілітаційного потенціалу пацієнта з точки зору ерготерапевта.

Фізична терапія, ерготерапія при спинномозковій травматі. Механізм та класифікація пошкоджень. Симптоми і ознаки пошкодження спинного мозку. Спинномозкові синдроми. Основні принципи проведення обстеження при пошкодженні хребта та спинного мозку (фізичне, функціональне та неврологічне тестування). Особливості застосування засобів фізичної терапії для тематичних хворих.

Фізична терапія, ерготерапія при дитячому церебральному паралічі. Форми дитячого церебрального параліча, клінічні прояви, методи лікування, стадії відновного лікування. Класифікація засобів фізичної терапії, особливості застосування кінезотерапії в залежності від ступеня тяжкості рухових порушень. Особливості застосування ерготерапії для формування або відновлення самообслуговування та побутових навичок.

Фізична терапія, ерготерапія при травмах та захворюваннях периферичної нервової системи, хворих з демієлінізуючими, прогресуючими захворюваннями нервової системи та нервово м'язовими розладами.

Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях внутрішніх органів.

Епідеміологія та фактори ризику захворювань серцево-судинної системи; принципи первинної та вторинної профілактики. Поняття про кардіореабілітацію, структура процесу кардіореабілітації; вітчизняна та закордонна моделі реабілітації кардіологічних хворих – переваги та недоліки. Принципи фізичного та функціонального обстеження пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної системи; характеристика та методика проведення основних проб із дозованим фізичним навантаженням. Реабілітаційні цілі та особливості застосування засобів і методів фізичної терапії, ерготерапії при захворюваннях серцево-судинної системи різної етіології. Підходи до застосування фізичних тренувань у рамках програми кардіореабілітації: цілі тренувальних заходів та планування; аеробне тренування, силове тренування, тренування дихальної мускулатури. Організаційно-методичні основи реабілітації хворих, що перенесли гострий інфаркт міокарда: цілі реабілітації, складові реабілітації, характеристика етапів реабілітації. Методичні основи проведення занять із хворими, що перенесли гострий інфаркт міокарда: стратифікація ризику, добір та принципи дозування аеробних навантажень, ознаки адекватності навантаження, добір та принципи дозування анаеробних навантажень, застосування тренувань дихальної мускулатури, складання комплексів вправ для стаціонарного етапу, розробка плану тренувань для постклінічного етапу, особливості занять в домашніх умовах. Особливості побудови реабілітаційних програм при хронічних формах ІХС. Особливості реабілітації пацієнтів із хронічною серцевою недостатністю (ХСН): функціональна класифікація ХСН, покази та протипокази до тренувань із фізичним навантаженням; складання програми реабілітації залежно від функціонального класу ХСН. Фізична терапія при артеріальній гіпертензії (АГ). Добір та проведення функціональних проб для хворих на АГ. Побудова програми кардіореабілітації та вторинної профілактики для хворих із АГ. Особливості реабілітації при захворюваннях периферичних артерій. Підходи до реабілітації особливих груп кардіологічних хворих: хворі із цукровим діабетом 2 типу; хворі із ожирінням; хворі похилого віку. Реабілітаційний менеджмент при вадах серця. Вплив фізичної активності і тренувань на дітей і підлітків з вродженими вадами серця. Рекомендації щодо рухової активності для дітей та підлітків з вродженими вадами серця.

Симптоми і синдроми при захворюваннях органів дихання. Дихальна недостатність. Порушення альвеолярної вентиляції. Порушення регуляції зовнішнього дихання, задишка. Вплив недостатності дихання на організм людини. Обструктивні патології. Рестриктивні патології. Накладання патологій. Принципи фізичного обстеження. Функціональне обстеження

дихальної системи. Загальні організаційно-методичні основи фізичної терапії та ерготерапії при порушенні діяльності дихальної системи. Поняття про легеневу реабілітацію. Реабілітаційні цілі та особливості застосування засобів і методів фізичної терапії при захворюваннях органів дихання різної етіології. Організаційні основи реабілітації хворих на ХОЗЛ: етапи легеневої реабілітації; цілі та підходи до реабілітації залежно від стадії захворювання. Методичні основи проведення занять із хворими на ХОЗЛ: добір засобів фізичної терапії та застосування ерготерапії. Організаційні основи реабілітації хворих на бронхіальну астму: визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання. Особливості функціонального тестування хворих на бронхіальну астму (БА). Методичні основи проведення занять із хворими на БА. Організаційно-методичні основи реабілітації хворих на рестриктивні захворювання. Визначення цілей та добір засобів фізичної терапії на різних етапах лікування. Організаційно-методичні основи реабілітації хворих на пневмонію. Організаційно-методичні основи реабілітації хворих на гострий бронхіт. Організаційно-методичні основи реабілітації хворих на плеврит. Туберкульоз легень: визначення, епідеміологія, профілактика, особливості реабілітації; проблеми профілактики, лікування та реабілітації в Україні.

Фізична терапія, ерготерапія при хворобах обміну речовин. Фізична терапія при ожирінні. Види та ступені ожиріння, методи їх визначення. Функціональне тестування хворих на ожиріння. Визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання для хворих на ожиріння. Методичні основи проведення занять із хворими на ожиріння, покази та протипокази до застосування різних засобів фізичної терапії. Фізична терапія при цукровому діабеті (ЦД). Види та ступені тяжкості ЦД. Функціональне тестування хворих на ЦД. Визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання для хворих на цукровий діабет I типу. Методичні основи проведення занять із хворими на цукровий діабет I типу, покази та протипокази до застосування різних засобів фізичної терапії. Визначення цілей та складання програми реабілітаційного втручання для хворих на цукровий діабет II типу. Методичні основи проведення занять із хворими на цукровий діабет II типу, покази та протипокази до застосування різних засобів фізичної терапії.

Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях у гінекології.

Особливості застосування кінезотерапії у I, II й III триместрах вагітності та у післяпологовому періоді.

Фізична терапія, ерготерапія при хірургічних втручаннях.

Характеристика післяопераційних періодів. Реабілітаційні цілі та особливості застосування засобів та методів фізичної терапії при операціях на органах черевної порожнини та грудної порожнини.

Тема 3. Фізична терапія, ерготерапія різних верств населення.

Фізична терапія, ерготерапія в педіатрії. Особливості фізичної терапії, ерготерапії для дітей різних вікових груп. Особливості застосування кінезотерапії при різних захворюваннях в геронтологічній клініці. Використання основних засобів фізичної терапії, ерготерапії у забезпеченні дитяче-юнацького спорту, спорту вищих досягнень та спорту інвалідів. Фізична терапія, ерготерапія осіб з інвалідністю (за різними нозологіями).

Тема 4. Засоби та методи фізіотерапевтичного лікування, що застосовуються у комплексних програмах відновлення.

Поняття фізіотерапії. Групи фізичних факторів. Електролікування. Світлолікування. Ультразвукова терапія. Аерозольтерапія. Баротерапія. Водолікування. Теплолікування. Кліматотерапія та бальнеотерапія. Фізіологічна дія. Лікувальний, апаратний, спортивний масаж. Фітотерапія та застосування біологічно-активних сполук. Дієтотерапія, механотерапія.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Фізична терапія, ерготерапія

1. Арутюнов Г.П. Терапия факторов риска сердечно-сосудистых заболеваний. – М., 2010. – 672 с.
2. Бойчук Т., Голубева М., Левандовский О., Основы діагностичних досліджень у фізичній реабілітації, - Львів: ЗУКЦ, 2010. – 239 с.
3. Бадалян Л.О. Невропатология: ученик для студ. высш. учеб. заведений /Л.О. Бадалян. — 3-изд., перераб. И доп.— М.: Издательский центр «Академия», 2006. —400 с.
4. Белова А.Н. Реабилитационное обследование больных с нарушением двигательных функций / А.Н. Белова: Руководство по реабилитации больных с двигательными нарушениями. М.: АОЗТ «Антидор», 2014. - Т.1. - С. 25-104.
5. Беляев В.И. Травма спинного мозга. М.: Владмо, 2011. – 428 с.

6. Богдановська Н.В. Фізична реабілітація хворих різних нозологічних форм. Навчальний посібник / Богдановська Н.В. Запоріжжя, 2011. – 314 с.
7. Вейс М. Физиотерапия (кинезитерапия)/ Вейс М., Зембатьй С. - М., 2006. – 446 с.
8. Валиуллина С.А., Шарова Е.А. Эпидемиологические аспекты черепно-мозговой травмы у детей // Нейрохирургия и неврология. – 2012. – №2-3 (32-33). – С. 81-90.
9. Гусева И.Г., Физиотерапевтические методы реабилитации. Учебное пособие для студентов-реабилитологов институтов физического воспитания и спорта./ Гусева И.Г., Осадчая Т.Ю. - Луганск, 2002. – 178 с.
10. Визуальное руководство по функциональному мышечному тестированию / Карин Вибен, Бернд Фалькенберг; пер. с англ. – М.: МЕДпресс-информ, 2017. – 296 с.
11. Виноградова Т.А. Клиническая пульмонология: пособие для студентов лечебного, педиатрического факультетов, врачей-интернов, клинических ординаторов / Т.А. Виноградова. - Гродно: ГрГМУ, 2011. - 192 с.
12. Демиденко Т. Д. Основы реабилитации неврологических больных / Т. Д. Демиденко, Н. Г. Ермакова. – СПб.: Фолиант, 2014. – 304 с.
13. Епифанов В.А. Восстановительное лечение при заболеваниях и повреждениях позвоночника / В.А. Епифанов, А.В. Епифанов. -М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 384 с.
14. Заболевания сердца и реабилитация. Под.ред. М.Л. Поллока, Д.Х. Шмидта. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 402с.
15. Зиньковский М.Ф. Врожденные пороки сердца / Под ред. А.Ф. Возианова. — К.: Книга плюс, 2008. –1168 с.
16. Івасик Н. Фізична реабілітація при порушенні діяльності органів дихання. – Львів, 2012. – 192 с.
17. Кардиореабилитация / Под ред. Г.П. Арутюнова. – М.,2013. – 336 с.
18. Кардиореабилитация: практическое руководство / Под ред.. Дж. Ниебауера; пер. с англ. – М.: Логосфера, 2012. – 328 с.
19. Качесов В.А. Основы интенсивной реабилитации. Травма позвоночника и спинного мозга. - ЭЛБИ-СПб.: Санкт-Петербург, 2005. —128с., ил.
20. Клиническая пульмонология. С.В. Нарышкина, О.П. Коротич, Л.В. Круглякова. Учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности лечебное дело. г. Благовещенск 2010.

21. Ковальова О. М. Пропедевтика внутрішньої медицини: [підручник для студ. вищ. мед. навч. закладів IV рівня акредитації] / О.М. Ковальова, Н.А. Сафаргаліна – Корнілова. – К.: Медицина, 2010. – 720 с.
22. Ковальчук В.В. Реабилитация пациентов перенесших инсульт. – М. 2016. – 328 с.
23. Козырева О.В. Физическая реабилитация. Лечебная физкультура. Кинезитерапия. Учебный словарь - справочник, / Козырева О.В. - Москва: Советский спорт, 2010. – 280 с.
24. Мандриков В.Б. Теория и практика профилактики и реабилитации нарушений опорно-двигательного аппарата: Монография / В. Б. Мандриков, Л. В. Царапкин, А. И. Краюшкин, А. И. Перепёлкин. — Волгоград: Изд-во ВолГМУ, 2009. - 202 с.
25. Международная классификация функционирования, ограничений жизнедеятельности и здоровья. Краткая версия. — СПб.: Изд-во С.-Петербургского ин-та усовершенствования врачей-экспертов, 2003. — 227 с.
26. Немкова С.А., Заваденко Н.Н., Аргунова Г.В., Курбатов Ю.Н. Оценка эффективности комплексной реабилитации у больных с детским церебральным параличом и последствиями черепно-мозговой травмы. // Вопросы практической педиатрии. 2014, № 3. С.21-25.
27. Немкова С.А., Заваденко Н.Н., Аргунова Г.В. Особенности регуляции вертикальной устойчивости у детей и подростков с последствиями черепно-мозговой травмы. // Вопросы практической педиатрии. 2014, № 1. С.70-75.
28. Новик, А.А. Руководство по исследованию качества жизни / А.А. Новик, Т.И. Ионова; под ред. акад. РАМН Ю.Л. Шевченко. — 2-е изд. — М.: ЗАО «ОЛМА Медиа Групп», 2007. — 320 с.
29. Новиков В.И. Системный подход к восстановлению функций опорно-двигательного аппарата человека с использованием ортезов // Ортезирование. Путь к совершенству: Материалы Российской научно-практической конференции. - М.: Изд-во РУДН, 2012,- С.18 19.
30. Пархотик И.И. Физическая реабилитация при хирургическом лечении заболеваний органов грудной клетки / И.И Пархотик. - НУФВСУ. - Киев : Олимпийская литература. -2015. - 376 с.
31. Передерій В.Г. Основи внутрішньої медицини /В.Г. Передерій, С.М. Ткач. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 784 с.
32. Реабилитация неврологических больных /А.С.Кадыков, Л.А.Черникова, Н.В. Шахрапонова. - М.: МЕД пресс-информ, 2008.-560с.

33. Рекомендации по реабилитации при заболеваниях органов дыхания. – К.: Олимпийская література, 2010. – 192 с.
34. Суворов, А.Ю. Постуральные функциональные пробы в процессе физической реабилитации больных с церебральным инсультом / А.Ю. Суворов, Г.Е. Иванова, Д.В. Скворцов [и др.] // Лечебная физкультура и спортивная медицина. — 2009. — № 9. — С45.
35. Физиотерапия и курортология / [под ред. В. М. Боголюбова]. - М.: БИНОМ, 2010.-Т. 3.-312 с.
36. Фокин В. Н. Полный курс массажа: Учебное пособие / В. Н. Фокин. - М.: ФАИР-ПРЕСС, 2010. - 512 с.
37. Чернышева И.Н. Клинические и биомеханические особенности формирования вертикальной позы и передвижения при церебральном параличе / И.Н. Чернышева, С.Д. Шевченко // Ортопедия, травматология и протезирование. – 2012. – № 2 (587). – С. 131-137.
38. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации / Под. ред. А.Н. Беловой, О.Н. Щепетовой. – М.: Антидор, 2012. – 440 с.
39. <http://www.strazhesko.org.ua/advice>
40. <http://health-ua.com/stati/cardiology/diagnostika-i-likuvannya-hronichnoyi-sertsevoyi-nedostatnosti-rekomendatsiyi-yevropeyskogo-tovaristva-kardiologiv-2016-r.html>
41. <http://www.mif-ua.com/archive/zhurnal-arterialnaya-gipertenziya/numbers>
42. <http://ukrcardio.org/>

Філософія

1. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст): Підручник для студентів вузів.-К., 2010.
2. Надольний І.Ф. Філософія: Навч. посібн. - К., 2001.
3. Причепій Є.М. та ін. Філософія: Посібник для студентів вузів. - К., 2009.
4. Спиркин А.Г. Философия: Учебник. - М., 2005.